

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Голова приймальної комісії НУФВСУ
_____ Є. В. Імас

ПРОГРАМА

З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

для здобуття ступеня бакалавра
(розроблено на основі програм зовнішнього незалежного оцінювання)

Розглянуто на засіданні приймальної
комісії, НУФВСУ

протокол № 4 від 18 березня 2020

Відповідальний секретар
приймальної комісії НУФВСУ

_____ В. П. Семененко

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Історія України» займає ключове місце в структурно-логічній схемі навчального плану підготовки сучасних фахівців. Програма з історії України для абітурієнтів Національного університету фізичного виховання і спорту України на основі повної загальної середньої освіти (11 кл.) має на меті сприяти підготовці до складання вступного іспиту з дисципліни. Вона базується на вимогах програми з історії України для учнів загальноосвітніх навчальних закладів, затвердженої 2010 р.

Предметом курсу історії України є складний процес формування та розвитку багатомільйонного українського народу, його діяльності в соціально-економічній, духовній, політичній і державній сферах з давніх-давен до сьогодення. Методологія відбору змісту програмного матеріалу базується на системі таких загальнолюдських і громадянських цінностей українського суспільства, як гуманізм, Батьківщина, самовизначення, права і свободи людини, держава, громадянин, людина, сім'я тощо. Разом з тим, процеси, події та явища вітчизняної історії висвітлюються в контексті загальноєвропейської та світової історії.

У процесі опанування програмним матеріалом з історії України абітурієнти повинні ознайомитися з основними етапами вітчизняного історичного процесу, з'ясувати зміст та сутність явищ і процесів історичного розвитку, визначити роль та вплив окремих подій на його перебіг.

Програма з історії України допоможе абітурієнтам самостійно орієнтуватись в різноманітній історичній інформації, сформувати вміння співвідносити історичні знання з практикою суспільного та індивідуального життя, діяльністю класів та соціальних груп, політичних партій, етнічних об'єднань тощо.

Зміст дисципліни за темами побудований за проблемно-хронологічним принципом, що сприяє структуризації навчального матеріалу й оптимізує підготовку до вступного іспиту з історії України.

Вступний іспит з історії України проводиться у формі письмового розв'язання тестових завдань з дисципліни, на виконання яких відводиться 2 години.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Тестові завдання з курсу історія України проводяться в письмовій формі при вступі абітурієнта на I курс НУФВСУ за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра.

Відповіді на завдання мають засвідчувати розуміння закономірностей історичного розвитку України, здатність проаналізувати й обґрунтувати об'єктивну обумовленість явищ і процесів, їхній причинний зв'язок (детермінованість), дати їм оцінку.

Відповідь повинна ґрунтуватися на принципах історизму, де явища повинні розглядатися в конкретних умовах часу і місця, та об'єктивністю, де історичний процес є об'єктивною закономірністю, що визначає процес суспільно-політичного розвитку.

Кожне явище необхідно розглядати у його багатогранності і суперечливості всіх подій, у сукупності позитивних та негативних факторів.

При оцінюванні навчальних досягнень з історії враховується:

- рівень оволодіння історичними знаннями; знання хронологічних меж періодів, найважливіших історичних подій і процесів; визначення характерних суттєвих рис історичних явищ і подій;
- рівень умінь групування (класифікації) фактів за вказаною ознакою, розкриття причинно-наслідкових зв'язків між подіями;
- рівень оволодіння практичними вміннями та навичками роботи з історичними джерелами; обґрунтування власного ставлення абітурієнта щодо історичної події, явища, діяча.

Матеріал повинен відповідати хронологічній послідовності.

Екзаменаційний білет з історії України складається з 24 тестових завдань різного рівня складності. Тестові завдання представлені у формі:

- завдань з вибором однієї правильної відповіді;
- завдань на встановлення правильної відповідності;
- завдань на встановлення правильної послідовності.

Кожний варіант містить 14 завдань з вибором 1 правильної відповіді та 10 завдань на встановлення правильної відповідності та послідовності історичних подій і явищ. Ці завдання дозволять перевірити такі знання і вміння абітурієнтів:

- знання дат, хронологічних меж, періодів найбільш важливих історичних подій і процесів;
- знання фактів – місця, обставин, учасників, результатів подій;
- співвіднесення одиничних фактів і типових загальних явищ;
- визначення характерних суттєвих рис історичних явищ і подій;
- групування (класифікація) фактів за вказаною ознакою;
- знання історичних понять, термінів, їх визначень;
- розкриття причинно-наслідкових зв'язків між подіями.

Для цього необхідно вміти аналізувати, застосовувати, давати оцінку історичним джерелам і документам, порівнювати, спів ставляти, обґрунтовувати історичні події, явища, факти.

Тестові завдання на встановлення правильної відповідності і послідовності оцінюються **10 і 15 балами** (залежно від складності); завдання з вибором однієї правильної відповіді – **5 балами**. Максимальна сума балів, яку може набрати абітурієнт, дорівнює **200 балам**. Загальна кількість балів, отриманих абітурієнтом, переводиться й у 12-бальну шкалу (згідно шкали переведення).

Шкала переведення навчальних досягнень абітурієнтів:

1. ВИСОКИЙ:

- **12 балів** – абітурієнт у повному обсязі розв'язав завдання програмового матеріалу, має глибокі й міцні знання, що засвідчує розв'язання тестових завдань в межах **196-100 балів**;
- **11 балів** – абітурієнт володіє глибокими і міцними знаннями; аналізує історичну інформацію, співвідносить історичні процеси з періодом (епохою) на основі наукової періодизації історії, тестові завдання розв'язані на **188-195 балів**;
- **10 балів** – абітурієнт володіє набутими знаннями та використовує їх для розв'язання тестових завдань; виявляє розуміння історичних процесів; співставляє та систематизує історичні дані, застосовуючи при характеристиці подій, явищ, процесів; за розв'язання тестових завдань отримав тестових завдань на **177-187 балів**.

2. ДОСТАТНІЙ:

- **9 балів** – абітурієнт достатньою мірою оперує програмовим матеріалом, узагальнює окремі факти; дає визначення поняттям; встановлює причинно-наслідкові зв'язки, синхронність подій в межах програмного матеріалу, про що свідчать набрані **170-176 балів**;
- **8 балів** – абітурієнт володіє програмовим матеріалом і використовує знання за аналогією; відповідь містить у цілому правильне визначення історичних понять; абітурієнт аналізує історичні факти, порівнює однорідні історичні події та явища, а також встановлює синхронність подій в межах періоду, набрана ним сума балів дорівнює **160-169 балів**;
- **7 балів** – абітурієнт у цілому послідовно і логічно самостійно відтворив програмовий матеріал у тестах, при цьому виявив розуміння історичної термінології, дав загальну характеристику події (встановив причини, наслідки, значення); абітурієнт встановлює окремі ознаки явищ та процесів, послідовність та тривалість історичних подій, при цьому він набрав **151-159 балів**.

3. СЕРЕДНІЙ:

- **6 балів** – абітурієнт в цілому відтворює фактичний матеріал у тестових завданнях; встановлює послідовність подій на основі знання їхньої

хронології; абітурієнт в цілому володіє історичною термінологією; абітурієнт набрав **141-150 балів**;

- **5 балів** – абітурієнт може відтворити коротко основний зміст програмного матеріалу в тестових завданнях, визначає окремі ознаки історичних понять, вказує основні дати, але тестові завдання виконані на **133-140 балів**;
- **4 бали** – абітурієнт частково відтворює знання програмового матеріалу при розв'язанні тестових завдань, допускає помилки при визначенні історичних дат та подій; загальна кількість набраних балів – **124-132 бали**.

4. ПОЧАТКОВИЙ:

- **3 бали** – абітурієнт може співвіднести рік із століттям, століття – із тисячоліттям (на рівні «так – ні»), має коротке уявлення про історичні події та явища, але припускається суттєвих помилок при визначенні сутності історичних процесів, встановленні хронологічної послідовності; тестові завдання розв'язані на **117-123 бали**;
- **2 бали** – абітурієнт допускає значні помилки при визначенні історичних подій, дат, історичних постатей або історико-географічних об'єктів, має загальне уявлення про хронологію та визначає послідовність однієї події (на рівні «раніше – пізніше»); загальна кількість балів, набраних абітурієнтом, дорівнює **116-89 балам**;
- **1 бал** – абітурієнт називає одну-дві події, дати, історичні постаті чи історико-географічні об'єкти, в той же час відповіді на тестові завдання виконані невірно, допущені суттєві помилки при розв'язанні завдань; кількість набраних балів дорівнює **0-88 балів**.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. СТАРОДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Початки людського життя в Україні. Поява і розселення людей на території України. Основні етапи розвитку людського суспільства на території України. Первісний лад на теренах України. Неолітична революція. Трипільська культура.

Ранній залізний вік на українських землях. Кіммерійці. Скіфи: розселення та заняття. Розквіт скіфської держави. Сармати.

Античні міста-колонії в Північному Причорномор'ї, їх політичний устрій та державне життя. Боспорське царство. Занепад грецьких міст-держав Північного Причорномор'я.

Давні слов'яни: родоплемінна організація та особливості суспільного життя. Господарство давніх слов'ян: рільництво та скотарство, ремесло. Зародження сучасних східнослов'янських народів. Витоки українського народу.

Розселення східнослов'янських племінних союзів – предків українців. Державотворчі процеси в Середньому Подніпров'ї. Виникнення Києва. Князь Кий. Сусіди східнослов'янських племен.

Тема 2. КИЇВСЬКА РУСЬ

Київська держава за перших князів. Утворення держави з центром у Києві. Походження назви «Русь». Князь Аскольд, його походи на Візантію. Давньоруська держава за князів Олега, Ігоря, Ольги, Святослава.

Київська Русь за часів князя Володимира Великого. Формування державної території. Зміцнення великокнязівської влади, внутрішньополітичні реформи. Запровадження християнства як державної релігії: передумови, заходи, значення.

Київська Русь за часів правління князя Ярослава Мудрого. Зміцнення великокнязівської влади та стабілізація внутрішнього життя. «Руська правда». Зовнішньополітична діяльність. Ярослав Мудрий – людина і державник.

Політичний, соціальний устрій і господарське життя Київської Русі. Соціальна піраміда: основні верстви та система залежності. Феодальне землеволодіння. Феодальні повинності. Розвиток сільського господарства, ремесел, торгівлі. Міста. Гроші.

Причини і сутність роздробленості Київської Русі.

Монгольська навала на українські землі.

Культура і духовне життя Київської Русі.

Місце Київської Русі в історії українського народу. Походження і поширення назви «Україна», розвиток національної символіки. Міжнародне значення Київської Русі

Тема 3. ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА - ПРАВОНАСТУПНИЦЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Галицька й Волинська землі: утворення і зростання князівств. Об'єднання Волинського і Галицького князівств 1199 р. Держава Романа Мстиславича. Становище Галицько-Волинського князівства по смерті Романа Мстиславича.

Внутрішня і зовнішня політика Данила Галицького. Відносини із Золотою Ордою. Коронація Данила. Політичний, соціальний устрій і господарське життя Галицько-Волинської держави.

Галицько-Волинське князівство за наступників Данила Галицького. Занепад Галицько-Волинської держави.

Культура Галицько-Волинського князівства.

Історичне значення Галицько-Волинської держави в історії українського народу. Міжнародне значення Галицько-Волинського князівства, його внесок до скарбниці духовної культури людства.

Тема 4. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО, ПОЛЬЩІ ТА ІНШИХ ДЕРЖАВ (У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIV - ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.)

Боротьба Польщі, Угорщини та Литви за галицько-волинські землі. Особливості суспільно-політичного устрою українських земель у складі Великого князівства Литовського. Кревська унія.

Ліквідація Вітовтом удільних українських князівств. Боротьба з Тевтонським орденом. Городельська унія. Відновлення та остаточна ліквідація Київського і Волинського удільних князівств.

Закарпаття у складі Угорщини. Буковина у складі Молдавського князівства. Московсько-литовські війни кінця XV – початку XVI ст. і завоювання Московською державою чернігово-сіверських земель.

Утворення Кримського ханства.

Соціальний устрій та господарське життя в Україні у другій половині XIV – першій половині XVI ст. Магдебурзьке право. Становище православної церкви на землях Великого князівства Литовського та Польського королівства.

Передумови об'єднання Великого князівства Литовського і Польського королівства. Люблінський сейм 1569 р. Суспільно-політичні зміни на українських землях після Люблінської унії.

Причини виникнення українського козацтва. Господарська діяльність козаків. Д.Вишневецький. Утворення козацької держави – Запорозької Січі. Гетьман П.Конашевич-Сагайдачний. Утворення реєстрового козацтва. Козацько-селянські повстання кінця XVI – першої половини XVII ст.

Становище православної церкви в другій половині XVI ст. Православні братства. Реформаційні та контрреформаційні рухи в Україні. Церковні собори в Бересті 1596 р., утворення Української греко-католицької церкви.

Культура України в другій половині XIV – першій половині XVII ст. Острозька академія. Братські школи. Утворення Києво-Могилянської академії. Книгодрукування.

Тема 5. НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ПРОТИ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ СЕРЕДИНИ XVII ст. ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Причини та початок Національно-визвольної війни українського народу 1648-1657 рр. проти польського панування. Етапи війни. Зборівський 1649р. та Білоцерківський 1651 р. мирні договори.

Утворення української козацької держави – Гетьманщини. Органи державної влади. Адміністративно-територіальний устрій. Українська армія. Фінансова система. Судочинство. Місце України в міжнародних відносинах тогочасної Європи. Зовнішня політика Гетьманщини. Зміни в соціально-економічному житті українського народу.

Молдавські походи Б.Хмельницького. Битва під Батогом. Жванецька облога. Внутрішнє і зовнішньополітичне становище Гетьманщини наприкінці 1653 р.

Відносини між українською державою і Росією. Українсько-російська міждержавна угода 1654 р. Перебіг воєнних дій проти Польщі в 1654-1655 рр. Віленське російсько-польське перемир'я 1656 р. Зміна зовнішньополітичної орієнтації Б.Хмельницького. Дії українського війська в Польщі 1656-1657 рр.

Б.Хмельницький: політик, дипломат, полководець.

Тема 6. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVII – У XVIII ст.

Гетьман І.Виговський, його зовнішня та внутрішня політика. Гадяцька угода.

Гетьман Ю.Хмельницький. Переяславський договір 1659 р. Чуднівська кампанія 1660 р. та укладення Слободищенського трактату.

Гетьман П.Тетеря, його діяльність. Боротьба за владу на Лівобережній Україні. Гетьман І.Брюховецький. Андрусівське перемир'я.

Гетьман П.Дорошенко, його боротьба за об'єднання України. Внутрішня та зовнішня політика гетьманів Д. Многогрішного, І.Самойловича.

Бахчисарайський мир. «Вічний мир» 1686 р.

Запорозька Січ у складі Гетьманщини. Кошовий отаман І.Сірко.

Адміністративно-територіальний устрій Лівобережної Гетьманщини та Слобідської України. Органи влади. Соціальні стани. Землеволодіння. Розвиток сільського господарства, ремесел і промислів, торгівлі. Підпорядкування Української православної церкви Московському патріархатові.

Гетьман І.Мазепа: людина і політик. Коломацькі статті 1687 р. Зовнішня та внутрішня політика.

Відродження козацького устрою на Правобережній Україні. С.Палій. Національно-визвольне повстання 1702-1704 рр.

Участь українських полків у Північній війні, українсько-шведський союз: причини укладення та наслідки. Полтавська битва. Місце гетьмана І.Мазепи в українському національно-визвольному русі.

П.Орлик – гетьман в еміграції. Ухвалення «Пактів і Конституцій законів і вольностей Війська Запорозького».

Наступ царату на автономію Гетьманщини в першій половині XVIII ст. Гетьман І.Скоропадський. Діяльність Малоросійської колегії. П.Полуботок. Гетьман Д.Апостол, його реформи.

Відновлення гетьманства 1750 р. Гетьман К.Розумовський, його діяльність. Заснування Нової Січі.

Остаточна ліквідація гетьманства. Ліквідація решток автономного устрою Гетьманщини. Історичне значення української козацької держави – Гетьманщини.

Ліквідація козацької республіки – Запорізької Січі. П.Калнишевський. Історичне значення Запорозької Січі. Доля запорожців після ліквідації Запорозької Січі.

Причини національно-визвольної боротьби в Правобережжі та на західноукраїнських землях у XVIII ст. Гайдамацький та опришківський рухи.

Поділи Речі Посполитої та українські землі. Зміни у політичному становищі правобережних і західноукраїнських земель. Приєднання Криму до Росії.

Розвиток культури України в другій половині XVII – у XVIII ст. Києво-Могилянська академія. Г.Сковорода.

Тема 7. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ТА АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НАПРИКІНЦІ XVIII - У XIX ст.

Адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ українських земель у складі Російської та Австрійської імперій. Чисельність населення та його етнічний склад. Реформи Марії-Терезії та Йосифа II.

Соціально-економічний та господарський розвиток українських земель в першій половині XIX ст. Початок промислової революції.

Україна в російсько-турецькій війні 1806-1812 років. Російсько-французька війна 1812 р. і Україна. Місце України в російсько-турецькій війні 1828-1829 рр. Азовське козацьке військо.

Національна ідея в суспільно-політичному русі України кінця XVIII – першої половини XIX ст. Заходи українського дворянства щодо відновлення автономії України. «Історія Русів».

Масонство в Україні. Україна в програмних документах декабристів. Повстання Чернігівського полку. Польське повстання 1830-1831 рр. та Україна.

Поширення української національної ідеї в середовищі греко-католицьких священиків. «Руська трійця», її діяльність та значення для розгортання національно-визвольного руху. «Русалка Дністрова».

Утворення, програмні документи й громадсько-політична діяльність Кирило-Мефодіївського братства, його роль у розгортанні національно-визвольного руху. Місце Т.Шевченка в українському національному відродженні.

Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях під час революції 1848—1849 рр. у Австрійській імперії.

Особливості соціально-економічного розвитку Наддніпрянщини та західноукраїнських земель в другій половині XIX ст.

Суспільно-політичний рух наприкінці 50 – в 60-х рр. XIX ст. Початок громадського руху. В.Антонович. Валуєвський циркуляр. Польське повстання 1863-1864 рр. і Україна.

Національна політика російського царизму щодо України у 70 – 90-х роках XIX ст. Відродження громадського руху. Емський указ. М.Драгоманов, його діяльність за кордоном. Братство тарасівців. Російський громадсько-політичний рух народників в Україні.

Основні течії суспільно-політичного руху другої половини XIX ст. в західноукраїнських землях: москвофіли та народовці. Заснування й діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта» і Літературного товариства ім. Т.Шевченка.

Піднесення національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у другій половині 70 – 90-х рр. XIX ст.

Особливості розвитку культури наприкінці XVIII – в XIX ст.

Тема 8. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ НА ПОЧАТКУ XX ст. ТА В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Економічний розвиток та основні галузі промисловості Наддніпрянщини. Утворення монополістичних об'єднань. Економічна криза 1900-1903 рр. Розвиток сільського господарства.

Характер економіки західноукраїнських земель у складі Австро-Угорської імперії на початку XX ст. Економічне і політичне становище українського населення. Розвиток кооперативного руху.

Створення та діяльність українських політичних партій. Самостійницька і автономістська течії в національному русі.

Україна напередодні та в роки першої російської революції 1905-1907 рр.

Наддніпрянська Україна в 1907-1914 рр., посилення національного гніту. Земельна реформа П.Столипіна та її вплив на Україну.

Наростання українського суспільно-політичного руху в західноукраїнських землях на початку XX ст.

Українські землі напередодні Першої світової війни. Плани Антанти і Троїстого союзу щодо України. Заснування Головної української ради у Львові. Створення Союзу визволення України. Формування легіону Січових стрільців. Ставлення до війни в Наддніпрянщині. Воєнні дії на території України 1914-1917 рр.

Особливості розвитку української культури на початку XX ст.

Тема 9. УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНА РЕВОЛЮЦІЯ ТА ВІДРОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНИ

Україна напередодні 1917 р. Початок революції й утворення Центральної Ради, її склад та політична програма. I та II Універсали Центральної Ради. Стосунки ЦР з Тимчасовим урядом Росії. «Тимчасова інструкція Генеральному секретаріату Тимчасового уряду на Україні».

Тактика більшовиків в Україні. III Універсал і проголошення Української Народної Республіки. Здобутки і прорахунки Центральної Ради в державотворчому процесі та соціальній політиці, досягнення і невдачі ЦР у зовнішній політиці.

Ультиматум російського Раднаркому і початок війни більшовиків із Центральною Радою. Проголошення у Харкові радянської влади. Похід більшовицьких військ на Київ. Бій під Крутами. IV Універсал Центральної Ради та проголошення незалежності УНР.

Мирний договір у Брест-Литовську. Вступ німецько-австрійських військ в Україну. Прийняття Конституції УНР. Гетьманський переворот. Причини падіння Центральної Ради.

Гетьман П.Скоропадський і його уряд. Внутрішня та зовнішня політика Української держави. Ставлення політичних партій до гетьманського режиму. Утворення Директорії.

Відновлення УНР. Політичний курс Директорії. С.Петлюра. Трудовий конгрес. Отаманщина. Більшовицька агресія проти УНР. Причини поразки Директорії.

Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР). Є. Петрушевич. Організація держави на західноукраїнських землях. Злука УНР і ЗУНР. Польсько-український конфлікт. Причини поразки ЗУНР.

Політичний курс більшовиків в Україні у 1919 р. Х. Раковський. Націоналізація промисловості. Аграрна реформа. Продовольча диктатура, її суть.

Наступ білогвардійців в Україні 1919 р. Поразка армії УНР. Денікінський режим. Контрнаступ радянських військ і поразка денікінців.

Відновлення більшовицького режиму в 1920 р. та політики «воєнного комунізму» в економіці та суспільному житті. Більшовицько-польська війна і Україна. Варшавська угода між УНР і Польщею. Ризький мир.

Початок наступу військ Врангеля. Україна у планах Врангеля. Поразка врангелівців. Терор у Криму. Розгром махновського руху.

Чинники розвитку культури в 1917-1920 рр. Культурно-освітня діяльність громадських організацій. Загальноосвітня школа за Центральної Ради, Гетьманату П.Скоропадського, Директорії. Освітня політика більшовиків.

Стан науки. Відкриття Української Академії наук (УАН) і національних університетів у період Української держави.

Нові тенденції в розвитку культури.

Тема 10. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1921-1939 рр.)

Політична криза на початку 1921 р. Неп і особливості його впровадження в Україні. Причини і масштаби голоду 1921-1923 рр. Наслідки нової економічної політики. Відбудова народного господарства. Початок курсу на індустріалізацію.

Внутрішнє і міжнародне становище України на початку 1920-х років. Юридичне оформлення Союзу РСР. Статус УСРР у складі Радянського Союзу.

Політика більшовиків у царині культури. «Українізація» (коренізація). Опір «українізації». Кампанія з ліквідації неписьменності дорослих.

Українське національне відродження в літературі та мистецтві. Релігійне життя в Україні. Виникнення Української автокефальної православної церкви (УАПЦ).

Сталінська модернізація України, перехід до форсованої індустріалізації. П'ятирічне планування. Суцільна колективізація в Україні. «Ліквідація куркульства як класу». Голодомор 1932-1933 років в Україні. Масштаби та наслідки голодомору.

Громадсько-політичне життя та зміни в соціальному складі населення. Соціальні деформації. Конституція УРСР 1937 р. Масові репресії та їх жертви.

Стан культури в Україні у 30-ті роки, становище у галузі освіти. Наука. Діяльність Академії наук. Художня література і мистецтво. «Розстріляне відродження».

Правовий статус Східної Галичини у складі Польщі. Економічне становище населення. «Пацифікація».

Політичні партії у Східній Галичині. Організація українських націоналістів (ОУН), її методи діяльності. Інтегральний націоналізм.

Характер політики румунського уряду щодо українців. Політичні партії на українських землях під владою Румунії.

Входження Закарпаття до складу Чехословаччини. Особливості політичної боротьби в Закарпатті: русофільство, русинство, українофільська течія. Надання автономії Карпатській Україні. Проголошення незалежності Карпатської України. А.Волошин.

Тема 11. УКРАЇНА ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939-1945 рр.)

Радянсько-німецький пакт про ненапад 23 серпня 1939 р. Таємний протокол до нього. Початок Другої світової війни. Включення Західної України до складу СРСР і возз'єднання з Українською РСР. Входження Бессарабії та Північної Буковини до СРСР. Включення до складу Української РСР Північної Буковини і придунайських українських земель. Радянізація західних областей України.

Напад Німеччини на СРСР. Початок Великої Вітчизняної війни. Україна в планах окупантів. Оборонні бої влітку – восени 1941 р. Поразка Південно-Західного фронту. Невдалі спроби контрнаступу під Харковом.

Окупаційний режим в Україні. Розчленування України, план «Ост». Нацистський «новий порядок». Концтабори і масові розстріли. Голокост. Економічне пограбування України. Вивезення працездатного населення на примусові роботи до Німеччини.

Розгортання руху Опору та його течії в Україні. Радянське підпілля і партизанський рух 1941-1942 рр. Оунівське підпілля 1941-1942 рр. Створення Української повстанської армії (УПА). Боротьба з ворогом на окупованій території. Діяльність радянських партизанських загонів і підпілля. Політична еволюція ОУН. Стосунки між радянськими та польськими партизанами, УПА і Армією Крайовою.

Перемога Червоної армії під Сталінградом і початок вигнання окупантів з України. Курська битва. Продовження наступу на Лівобережжі. Падіння «Східного валу». Мобілізаційні заходи 1942-1943 рр., їх особливості та наслідки.

Січнево-лютневий наступ 1944 р. Корсунь-Шевченківська битва. Весняний наступ Українських фронтів. Кримська наступальна операція. Примусове виселення з Криму в східні райони СРСР татар, греків, вірмен. Завершення вигнання окупантів з України.

Завершальний етап боротьби в тилу. Радянський партизанський рух. ОУН та УПА на завершальному етапі війни. Становище в західних областях України.

Евакуйовані підприємства в тилу. Героїчна праця українців. Внесок українських учених і діячів освіти та культури в Перемогу.

Україна на завершальному етапі війни (1944-1945 рр.). 9 травня – День Перемоги. Завершення Великої Вітчизняної війни

Втрати України в роки війни. Культура України в роки війни. Освіта. Наука. Українська преса. Евакуація вузів та їх діяльність у радянському тилу. Література і мистецтво. Внесок представників творчої інтелігенції у перемогу над Німеччиною та її союзниками.

Тема 12. ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА І РОЗВИТОК УКРАЇНИ В 1945-НА ПОЧАТКУ 1950-х рр.

Внутрішньополітичне та економічне становище України. Адміністративно-територіальні зміни. УРСР – співзасновниця Організації Об'єднаних Націй, інших міжнародних організацій.

Перехід до мирного будівництва. Особливості відбудови промисловості. Післявоєнне село. Голод 1946-1947 рр., його причини, масштаби й наслідки. Матеріальне становище населення.

Відновлення радянської влади в західних областях України. Колективізація західноукраїнського села. Доля Української греко-католицької церкви (УГКЦ). Боротьба ОУН та УПА. Р. Шухевич (Тарас Чупринка). Операція «Вісла». Наслідки радянізації.

Культурне життя в Україні у другій половині 1940 – на початку 1950-х рр. Відбудова системи освіти. Впровадження обов'язкового семирічного навчання дітей. Наука. Розгром генетики та «лисенківщина» в Україні.

Розвиток літератури і мистецтва. Становище творчої інтелігенції. Боротьба влади з «космополітизмом».

Тема 13. УКРАЇНА В УМОВАХ ДЕСТАЛІНІЗАЦІЇ (1953-1964 рр.)

Внутрішньополітичне становище України на початку 50-х рр. Початок десталінізації в Україні.

Входження Кримської області до складу УРСР. Стан промисловості. Укрупнення колгоспів.

Суспільно-політичне життя й політична боротьба в Україні 1953-1964 рр. XX з'їзд КПРС і Україна. Початок політичних реабілітацій. Наростання опору десталінізації з боку сталіністських сил.

Масштаби демократизації державного життя. Ставлення в суспільстві до діяльності М.Хрущова. Робітничі виступи. Позиція вищого партійного керівництва України при усуненні М.Хрущова від влади. Л.Брежнєв і Україна. Розширення повноважень України у складі СРСР.

Раднаргоспи, їх вплив на економічний розвиток України. Розвиток машинобудування. Стан легкої та харчової промисловості. Аграрна політика наприкінці 50-х – у першій половині 60-х рр. Обмеження індивідуальної трудової діяльності селянства.

Рівень життя населення. Стан продовольчого і товарного забезпечення.

Ідеологізація культурного життя. Посилення русифікації.

Науково-технічна революція і наука в Україні. Розвиток кібернетики. Стан суспільних наук.

Початок десталінізації та пожвавлення літературно-мистецького життя. «Відлига». «Шістдесятники». В.Симоненко, Л.Костенко, Є.Сверстюк, І.Світличний, І. Драч та ін. Музичне мистецтво. Живопис, архітектура, театр.

Національно-визвольний рух в Україні у післявоєнний час. «Українська робітничо-селянська спілка». Л. Лук'яненко. І.Кандиба. Клуб творчої молоді у Києві. А.Горська. В.Чорновіл. Стаття І.Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?».

Тема 14. УКРАЇНА У ПЕРІОД ЗАГОСТРЕННЯ КРИЗИ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ (СЕРЕДИНА 1960-ПОЧАТОК 1980-х РОКІВ)

Політико-ідеологічна криза радянського ладу в Україні. Ідеологічні орієнтири партійно-державного керівництва та їх ілюзорність. Зростання всевладдя комуністичної партії. Криза партійно-державного керівництва в СРСР і УРСР. Усунення П.Шелеста. В.Щербинський. Політико-правовий статус України у складі СРСР. Конституція УРСР 1978 р.

Спроби реформування економіки в другій половині 60-х років та причини її невдач. Економіка України в загальносоюзному комплексі – визрівання економічної кризи. Деструктивні процеси на селі.

Зміни чисельності, соціального та національного складу населення України. Рівень життя трудящих мас. Здобутки і проблеми розвитку соціальної сфери. Привілейоване становище партійно-державної номенклатури.

Причини активізації опозиційного руху в другій половині 60 – на початку 70-х років. Форми діяльності дисидентів. Утворення Української Гельсінської спілки (УГС) та її діяльність. Релігійне дисидентство. Посилення переслідувань опозиції наприкінці 70 – на початку 80-х років.

Русифікація в Україні. Середня спеціальна та вища школа. Становище науки: здобутки і проблеми. Зростання ідеологічного тиску на освіту і науку. Наступ тоталітаризму на українську культуру.

Тема 15. РОЗПАД РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ І ВІДРОДЖЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Причини та початок «перебудови», її особливості в Україні. Чорнобильська катастрофа.

Погіршення економічної ситуації в Україні в другій половині 80-х років, провал політики прискорення. Фінансове становище і рівень життя населення. Загострення економічної кризи у 1989-1990 роках.

Загострення національного питання в СРСР у другій половині 80-х років. Активізація національного руху в Україні. Формування національних громадських організацій і об'єднань.

Початок релігійного відродження. Розгортання робітничого руху. Шахтарський страйк 1989 р. Формування Народного руху України.

Реформи в політичній системі СРСР. Гласність і лібералізація. Політичні зміни в Україні. Формування багатопартійної системи. Розклад компартії України. Демплатформа.

Політичні передумови суверенізації України. Вибори до Верховної Ради УРСР 1990 р. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. Провал спроб збереження федерації радянських республік.

Суспільно-політичні процеси у першій половині 1991 року. Спроби державного перевороту в СРСР 19 серпня 1991 р. ДКНС і Україна. Проголошення незалежності України.

Референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Розпад СРСР.

Тема 16. УКРАЇНА В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Початок державотворчих процесів, об'єктивна необхідність державотворення. Особливості розбудови законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. Л.Кравчук – Президент України. Формування місцевих органів влади і самоврядування. Проблеми розбудови української державності.

Конституційний процес наприкінці 1980-х – у першій половині 1990-х років: здобутки, проблеми. Конституційний договір 1995 р. Прийняття Конституції України (1996 р.)

Вибори 1994 р. Л.Кучма – Президент України. Діяльність нового складу Верховної Ради. Вибори до Верховної Ради України 1998 р. Президентські вибори 1999 р. Формування більшості у Верховній Раді. Всеукраїнський референдум (квітень 2000 р.). Президентські вибори 2004 р. Вибори до Верховної Ради 2006 р. Дострокові вибори 2007 р. до Верховної Ради та формування парламентської більшості. Зміни умов розвитку економіки після розпаду СРСР. Спроби реформування економіки і причини їх невдач. Становлення індустріального комплексу та аграрного виробництва. Роздержавлення, приватизація та фінансова система України. Загострення економічної кризи в середині 1990-х років. Фінансова та макроекономічна стабілізація. Суперечності здійснення аграрної реформи. Проблеми і прорахунки у реформуванні економіки. Пошуки шляхів виходу з економічної кризи. Сучасний стан, проблеми української економіки та пошук шляхів їх розв'язання

Етносоціальні процеси та рівень життя населення України. Демографічні зміни. Падіння рівня життя населення. Соціальна диференціація суспільства. Стан навколишнього середовища. Міжнародні відносини. Етнічні меншини України. Формування інституту громадянства.

Історичні передумови духовного розкріпачення. Повернення історичної пам'яті народу. Зростання соціальної активності інтелігенції. «Закон про мови» та проблеми його реалізації.

Особливості релігійного життя в Україні на межі тисячоліть. Розкол українського православ'я та його наслідки.

Історичні умови розвитку культури в період незалежності. Стан та проблеми освіти. Реформування освітньої сфери. Наука незалежної України. Українська література. Здобутки мистецтва. Фізична культура, спорт. Проблеми розвитку української культури та пошук шляхів їх подолання.

Вихід України на міжнародну арену. Основні принципи зовнішньої політики. Ядерне роззброєння. Участь у діяльності міжнародних організацій. Співробітництво незалежної України з іноземними державами. Інтегрування України у світове співтовариство.

Президентська кампанія 2010 р. Правління В. Януковича. Майдан гідності 2013-2014 рр. Українсько-російська війна.

ЛІТЕРАТУРА
з історії України
Основні підручники та навчальні посібники

1. Власов В.С. Історія України: Підруч. для 7-го кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Генеза, 2007.
2. Власов В.С. Історія України. Підручник для 8 кл. – К.: «Генеза», 2008.
3. Гісем О.В., Мартинюк О.О. Історія України для 8 кл. – К.: «Ранок», 2008.
4. Гупан Н.М., Пометун О.І. Історія України. Підручник для 10 кл. – К.: А.С.К., 2005.
5. Кульчицький С.В., Лебедева Ю.Г. Історія України. Підручник для 10 кл. – К.: «Освіта», 2003.
6. Кульчицький С.В., Лебедева Ю.Г. Історія України. Підручник для 11 кл. – К.: «Освіта», 2003.
7. Кульчицький С.В., Шаповал Ю.І. Історія України. Підручник для 10 кл. – К.: «Генеза», 2003.
8. Ладиченко Т.В., Свідерській Ю.Ю., Романишин Н.Ю. Історія України. Підручник для 7 кл. – К.: «Грамота», 2007.
9. Мороко В.П., Турченко Ф.Г. Історія України. Підручник для 9 кл. – К.: «Просвіта», 2005.
10. Реєнт О.П., Малій О.В. Історія України. Підручник для 9 кл. – К.: «Генеза», 2009.
11. Смолій В.А., Степанков В.С. Історія України. Підручник для 7 кл. – К.: «Генеза», 2007.
12. Струкевич О.К., Історія України. Підручник для 9 кл. – К.: «Грамота», 2009.
13. Струкевич О.К., Романюк І.М., Пірус Т.П. Історія України. Підручник для 8 кл. – К.: «Грамота», 2008.
14. Темірова Н.Р., Турченко Ф.Г. Історія України. Підручник для 7 кл. – К.: «Генеза», 2007.
15. Турченко Ф.Г., Мороко В.М. Історія України. Підручник для 9 кл. – К.: «Генеза», 2009.
16. Турченко Ф.Г. Новітня історія України (1939 – початок ХХІ ст.). Підручник для 11 кл. – К.: «Генеза», 2006.
17. Швидько Г.К. Історія України. Підручник для 8 кл. – К.: «Генеза», 2008.

Додаткові підручники та навчальні посібники

1. Грицак Я.Й. Нариси з історії України: Посібник для 9-11 кл. – К.: «Генеза», 2003.
2. Енциклопедичний довідник: історія України / Упор. Підкова І.Р., Шуст Р.М., Гирич І.Б. – К.: «Генеза», 2008.
3. Іваненко О.М., Поліщук Ю.М. Історія України в таблицях. Навчальний посібник для 7-11 кл. – К.: «Генеза», 2006.

4. Клопот В.М. Історія України. Навчальний посібник для 7 кл. – К.: «Країна мрій», 2007.
5. Кульчицький С.В., Мисик Ю.А., Власов В.С. Історія України. Довідник для школярів (7-11 кл.). – К.: «Літера ЛТД», 2008.
6. Ладиченко Т.В. Історія України (навчально-методичний комплект). Навчальний посібник для 7 кл. – К.: «Грамота», 2007.
7. Новий довідник: Історія України. – 4-е вид., змін. і доп. – К.: ТОВ «КАЗКА», 2008.
8. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі / В.В. Петровський, Л.О. Радченко, В.І. Семененко. – Х: ВД «ШКОЛА», 2007.
9. Путівник юного історика. Навчальний посібник для 5-11 кл. / Авт.-укладач Котенко Л.В. – Луцьк: «Волинь», 2004.
10. Святокум О.Є. Історія України. Комплексний зошит для контролю знань. Навчальний посібник для 9 кл. – К.: «Ранок», 2009, 2010.
11. Реєнт О.П. Історія України. Навчальний комплект для 9 кл. – К.: «Дієз-продукт», 2004.
12. Реєнт О.П., Малій О.В. Історія України. Посібник для 9 кл. – К.: Генеза, 2003.
13. Реєнт О.П., Малій О.В. Історія України. Посібник для 10 кл. – К.: Фаренгейт, 2003.
14. Рубльов С.О. Історія України. Навчальний комплект для 11 кл. – К.: «Дієз-продукт», 2004.
15. Середняцька Г.В. Історія України (1914-1939): 10 клас: Опорні конспекти. – К.: Видавництво А.С.К., 2003.
16. Яковенко Н.М. Нариси з історії України: Посібник для 7-8 кл. – К.: Генеза, 2002.

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ДОВІДНИК

- 1 млн. р. до н.е. – поява людини на території України.
- 1 млн. р. до н.е. – 3 тис. р. до н.е. – кам'яний вік (палеоліт).
- 40 тис. р. до н.е. – поява сучасної людини (*homo sapiens*), перші форми світогляду, матриархат.
- IV – середина III тис. до н.е. – розселення племен трипільської культури на території України.
- II – I тис. до н.е. – бронзовий вік. Перший великий суспільний поділ праці – відокремлення скотарства від землеробства. Заміна матриархату патріархатом. Поширення воєн, поява приватної власності.
- I тис. до н.е. – залізний вік. Другий великий суспільний поділ праці – відокремлення ремесла від землеробства. Початок етногенезу слов'ян.
- X-VII ст. до н.е. – кіммерійці на території України.
- VII-III ст. до н.е. – скіфи на території України.
- VII-I ст. до н.е. – грецькі міста-держави у Північному Причорномор'ї.
- I ст. н.е. – перша згадка про слов'ян-венедів.
- V ст. – виникнення Києва.
- V-VII ст. – велике розселення слов'ян.
- VI-VII ст. – розселення слов'янських племен антів між Дністром і Доном.
- VIII ст. – перші згадки про Русь.
- кінець IX ст. – просвітницька діяльність Кирила та Мефодія. Створення слов'янської азбуки, поява писемності у східних слов'ян.
- 882 р. – об'єднання східнослов'янських земель князем Олегом у державу – Київську Русь.
- 907-911 рр. – походи київського князя Олега на Візантію, перші писемні договори Київської Русі.
- 912-945 рр. – князування у Києві Ігоря.
- 945-964 рр. – князування у Києві Ольги.
- 964-972 рр. – князування у Києві Святослава.
- 978-1015 рр. – князування у Києві Володимира Великого. Розквіт Київської Русі.
- 988 р. – хрещення Русі.
- 1019-1054 рр. – князування Ярослава Мудрого у Києві.
- 1017-1037 рр. – спорудження Софійського собору. Будівництво укріплень навколо «міста Ярослава», Золотих Воріт у Києві.
- 1056-1057 рр. – створення Остромирового Євангелія.
- 1097 р. – Любецький з'їзд князів.
- 1113 р. – укладення першої редакції «Повісті минулих літ».
- 1113-1125 рр. – князування у Києві Володимира Мономаха.
- 1187 р. – перше згадка назви «Україна» в писемних джерелах.
- 1187 р. – створення «Слова о полку Ігоревім».
- 1199 р. – утворення Галицько-Волинської держави.
- 1238-1264 рр. – правління Данила Романовича.
- 1238 р. – розгром Данилом Галицьким німецьких рицарів під Дорогочином.
- 1240 р. – захоплення Києва татара-монголами.
- 1253 р. – прийняття Данилом Галицьким королівського титулу.

- 1362 р. – захоплення Києва і Київщини литовським князем Ольгердом. Кінець княжої доби і початок литовсько-польської.
- 1363 р. – розгром литовсько-українськими військами Ольгерда татарських військ на р. Синя Вода.
- 1387 р. – захоплення Галичини Польщею.
- 1385 р. – укладення Кревської унії між Литвою і Польщею.
- 1471 р. – остаточна ліквідація Київського князівства.
- 1489 р. – перша писемна згадка про українських козаків.
- 1529, 1566, 1588 рр. – Литовські статuti – нормативно правові кодекси Великого князівства литовського.
- 1552-1556 рр. – заснування князем Д. Вишневецьким на о. Мала Хортиця першої відомої Запорізької Січі.
- 1556-1561 рр. – створення Пересопницького Євангелія.
- 1569 р. – Люблінська унія. Утворення Речі Посполитої.
- 1572 р. – створення першого загону козацького реєстрового війська.
- 1591-1593 рр. – козацько-селянське повстання під проводом К. Косинського.
- 1594-1596 рр. – козацько-селянське повстання під проводом С. Наливайка.
- 1596 р. – Берестейська церковна унія. Утворення греко-католицької церкви.
- 1615-1622 рр. – гетьманування П. Конашевича-Сагайдачного.
- 1621 р. – Хотинська війна.
- 1625 р. – селянсько-козацьке повстання під проводом М. Жмайла.
- 1630 р. – повстання під проводом Тараса Федоровича Трясила.
- 1632 р. – заснування Києво-Могилянської колегії.
- 1635 р. – повстання під проводом І. Сулими.
- 1637-1638 рр. – повстання під проводом П. Павлюка, Я. Острянина і Д. Гуні.
- 1638 р. – прийняття польським сеймом «Ординації Війська запорізького реєстрового».
- 1648-1657 рр. – Національно-визвольна війна українського народу.
- 27 грудня 1595 р. – 27 липня 1657 р. – життя і діяльність Б. Хмельницького.
- 1648 р. – перемоги війська Б. Хмельницького під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявцями.
- 1649 р. – Зборівська битва; підписання Зборівського мирного договору між Україною і Польщею.
- 1650 р. – перший Молдавський похід козацьких військ.
- 1651 р. – поразка козацьких військ під Берестечком; підписання Білоцерківського мирного договору.
- 1652 р. – перемога військ Б. Хмельницького під Батогом.
- 1653 р. – другий Молдавський похід козацьких військ.
- 8 січня 1654 р. – рішення Переяславської ради про входження України «під руку» московського царя.
- 21 березня 1654 р. – підписання в Москві «Березневих статей» і жалуваних грамот, які визначили характер відносин між Україною і Москвою.
- 1656 р. – підписання московським урядом Віленського перемир'я із Польщею.
- 1656 р. – похід на Польщу експедиційного корпусу А. Ждановича разом із семиградськими і шведськими військами.
- 1657-1659 рр. – гетьманування І. Виговського.

- 1658 р. – підписання Гадяцького договору між Україною і Польщею.
- 1659 р. – розгром українсько-татарською армією московських військ під Конотопом.
- 1659-1663 рр. – гетьманування Юрія Хмельницького.
- 1663-1687 рр. – період Руїни – поділ України на Лівобережну і Правобережну, розгортання громадянської війни, боротьба за об'єднання українських земель.
- 1663-1665 рр. – гетьманування на Правобережжі П. Тетері.
- 1663-1668 рр. – гетьманування на Лівобережжі І. Брюховецького.
- 1667 р. – Андрусівське перемир'я між Москвою і Польщею.
- 1665-1676 рр. – гетьманування П. Дорошенка на Правобережній Україні.
- 1668-1672 рр. – гетьманування Д. Многогрішного на Лівобережній Україні.
- 1672-1687 рр. – гетьманування І. Самойловича на Лівобережній Україні.
- 1672 р. – Буцацький мирний договір між Туреччиною і Польщею, новий поділ Правобережної України.
- 1681 р. – Бахчисарайський мирний договір між Туреччиною і Москвою.
- 1686 р. – «Вічний мир» між Москвою і Польщею.
- 1687-1709 рр. – гетьманування І. Мазепи.
- 1708-1709 рр. – національно-визвольна акція гетьмана І. Мазепи.
- 27 червня 1709 р. – Полтавська битва – перемога московських військ над об'єднаними українсько-шведськими військами.
- 1708-1722 рр. – гетьманування І. Скоропадського.
- 1710 р. – написання Конституції П. Орликом.
- 1722 р. – створення Малоросійської колегії.
- 1722-1724 рр. – правління наказного гетьмана П. Полуботка.
- 1727-1734 рр. – гетьманування Д. Апостола.
- 1734 р. – гайдамацьке повстання під проводом Верлана.
- 1730-1740 рр. – укладення кодексу «Права, за якими судиться малоросійський народ».
- 1738-1745 рр. – рух опришків під проводом О. Довбуша.
- 1750-1764 рр. – правління останнього гетьмана України К. Розумовського.
- 1764 р. – ліквідація гетьманства; утворення другої Малоросійської колегії (до 1786р.)
- 1768 р. – Коліївщина.
- 1772 р. – перший поділ Польщі. Приєднання Галичини до Австрії.
- 1775 р. – ліквідація Запорізької Січі.
- 1781 р. – ліквідація полкового адміністративного устрою на Лівобережній Україні й утворення намісництв.
- 1783 р. – закріпачення селян на Лівобережній Україні.
- 1783 р. – входження Криму до складу Росії.
- 1785 р. – надання дворянських привілеїв українській старшині.
- 1791 р. – Яський договір між Росією і Туреччиною. Входження Південної України до складу Росії.
- 1793 р. – другий поділ Польщі. Входження Правобережної України до складу Росії.
- 1795 р. – третій поділ Польщі. Входження Західної Волині до складу Росії.
- 1798 р. – вихід друком «Енеїди» Івана Котляревського.
- 1722-1794 рр. – життя і діяльність Г.С. Сковороди.
- 1805 р. – заснування Харківського університету.
- 1813-1835 рр. – антифеодальний рух на Поділлі під керівництвом У.Кармалюка.

- 1814-1861 рр. – життя і діяльність Т.Г. Шевченка.
- 1822 р. – створення «Південного товариства декабристів».
- 1823 р. – створення «Товариства об'єднаних слов'ян».
- 29 грудня 1825 р. – 3 січня 1826 р. – повстання Чернігівського полку під керівництвом декабристів.
- 1833 р. – виникнення «Руської трійці».
- 1834 р. – заснування Київського університету.
- 1846-1847 рр. – діяльність Кирило-Мефодіївського товариства.
- 1848 р. – виникнення у Львові першої української політичної організації «Головна руська рада».
- 1848 р. – відміна кріпосного права у Східній Галичині.
- 1-2 листопада 1848 р. – збройне повстання у Львові.
- 1853-1856 рр. – Кримська війна.
- 1860-ті – 1870-ті рр. – громадський рух.
- 19 лютого 1861 р. – відміна кріпосного права в Російській імперії.
- 1862 р. – поліцейська реформа в Російській імперії.
- 1863 р. – циркуляр міністра внутрішніх справ Росії Валуєва про заборону української мови.
- 1864 р. – початок земської і судової реформ.
- 1865 р. – відкриття Новоросійського університету.
- 1868 р. – початок діяльності культурно-освітнього товариства «Просвіта» в західноукраїнських землях.
- 1870 р. – початок міської реформи.
- 1874 р. – початок військової реформи.
- 1876 р. – Емський указ Олександра II про заборону ввезення українських книжок з-за кордону та театральних постанов українською мовою.
- 1873 р. – створення у Львові Літературного товариства ім. Т. Шевченка (від 1892 р. – Наукового товариства ім. Т. Шевченка).
- 1890 р. – створення першої української політичної партії – РУРП у Львові.
- 1900 р. – утворення в Харкові Революційної української партії.
- 1905-1907 рр. – перша буржуазно-демократична революція в Росії.
- 1908 р. – створення Товариства українських поступовців.
- Серпень 1914 р. – утворення Головної української ради, формування легіону Українських січових стрільців, створення Союзу визволення України.
- Травень 1915 р. – створення «Загальної української ради».
- 3-4 березня 1917 р. – утворення Центральної Ради.
- 10 червня 1917 р. – I Універсал Центральної Ради.
- 3 липня 1917 р. – II Універсал Центральної Ради.
- 7 листопада 1917 р. – III Універсал Центральної ради. Проголошення УНР.
- 4 грудня 1917 р. – ультиматум РНК Росії Центральній Раді.
- 11-12 грудня 1917 р. – I Всеукраїнський з'їзд Рад, проголошення України Радянською республікою.
- 9 січня 1918 р. – IV Універсал Центральної Ради, проголошення України самостійною державою.
- 9 лютого 1918 р. – підписання Центральною Радою Брестського мирного договору з країнами Четвертого союзу.

- 29 квітня 1918 р. – проголошення Української держави гетьмана П.Скоропадського.
- 13 листопада 1918 р. – проголошення ЗУНР.
- 14 листопада 1918 р. – створення Директорії.
- 14 грудня 1918 р. – відставка гетьмана П.Скоропадського, перехід влади до Директорії.
- 22 січня 1919 р. – проголошення Акта Злуки (соборності України) між УНР і ЗУНР.
- березень 1919 р. – прийняття першої Конституції Радянської України.
- травень-грудень 1919 р. – захоплення України Денікіним.
- квітень 1920 р. – підписання Петлюрою Варшавського пакту з Польщею.
- 17 листопада 1920 р. – завершення розгрому білогвардійських військ Врангеля в Криму.
- березень 1921 р. – перехід до нової економічної політики.
- 1923-1933 рр. – політика «українізації».
- 1925 р. – XIV з'їзд ВКП(б) – проголошення курсу на індустріалізацію.
- 1928 р. – «Шахтинська справа».
- 1929 р. – перехід до політики суцільної колективізації.
- 1932-1933 рр. – голодомор на Україні.
- 23 серпня 1939 р. – підписання Договору про ненапад між СРСР і Німеччиною і пакту Молотова-Ріббентропа.
- 17 вересня 1939 р. – вступ Червоної Армії на територію Західної України та Західної Білорусії.
- 13-15 листопада 1939 р. – прийняття Верховною радою УРСР Закону про входження Західної України до складу УРСР.
- червень 1940 р. – входження Буковини до складу УРСР.
- 22 червня 1941 р. – напад фашистської Німеччини та її союзників на СРСР – початок Великої Вітчизняної війни.
- 30 червня 1941 р. – проголошення Української держави у Львові.
- липень – вересень 1941 р. – оборона Києва.
- 30 травня 1942 р. – утворення Українського штабу партизанського руху.
- 14 жовтня 1942 р. – утворення УПА.
- 23 серпня 1943 р. – звільнення Харкова від німецько-фашистських військ.
- 6 листопада 1943 р. – звільнення Києва.
- 28 жовтня 1944 р. – звільнення Закарпаття, завершення звільнення території України.
- Квітень 1945 р. – Україна стає співзасновницею ООН.
- 1946-1947 рр. – голод в Україні.
- Квітень-липень 1947 рр. – операція «Вісла».
- 19 лютого 1954 р. – Указ Президії Верховної Ради СРСР про передачу Кримської області Україні.
- 1976 р. – утворення Української Гельсінської групи.
- 20 квітня 1978 р. – прийняття нової Конституції УРСР.
- квітень 1985 р. – проголошення на Пленумі ЦК КПРС курсу на «перебудову».
- 26 квітня 1986 р. – аварія на Чорнобильській АЕС.
- січень 1987 р. – проголошення політики гласності.
- 8-10 вересня 1989 р. – створення Народного Руху України (Народний рух України за перебудову).
- 1989 р. – прийняття «Закону про мови в Українській РСР».

- березень 1990 р. – вибори до Верховної Ради УРСР.
- 16 липня 1990 р. – прийняття Верховною Радою Декларації про державний суверенітет України.
- 24 серпня 1991 р. – прийняття Верховною Радою Акта проголошення незалежності України.
- 1 грудня 1991 р. – проведення Всеукраїнського референдуму і виборів Президента України (Л. Кравчук).
- 6 грудня 1991 р. – заснування Збройних Сил України.
- 15 січня 1992 р. – Президія Верховної Ради України затвердила мелодію Державного гімну.
- 28 січня 1992 р. – Верховна Рада затвердила новий Державний прапор.
- 20 лютого 1992 р. – Президія Верховної Ради України затвердила малий герб держави.
- березень-червень 1994 р. – позачергові вибори до Верховної Ради України.
- червень-липень 1994 р. – позачергові вибори Президента України (Л. Кучма).
- 8 червня 1995 р. – підписання Конституційного Договору між Президентом України та Верховною Радою.
- 9 листопада 1995 р. – прийняття України до Ради Європи.
- 28 червня 1996 р. – прийняття Конституції України.
- 31 жовтня – 14 листопада 1999 р. – вибори Президента України. Переобрання Л. Кучми.
- 31 березня 2002 р. – вибори до Верховної Ради України.
- 31 жовтня, 21 листопада, 21 грудня 2004 р. – вибори Президента України. Обрання Президентом України Віктора Ющенка.
- листопад – грудень 2004 р. – «Помаранчева революція».
- грудень 2004 р. – обрання Президентом України В. Ющенка.
- 23 січня 2005 р. – інавгурація Президента України В.Ющенка.
- 26 березня 2006 р. – вибори у Верховну Раду України.
- 2006 р. – прийняття Верховною Радою України Закону «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні».
- 30 вересня 2007 р. – позачергові вибори до Верховної Ради України.
- 17 січня – 6 лютого 2010 р. – вибори Президента України. Президентом обрано В.Януковича.